ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*] SECINĀJUMI,
sniegti 2010. gada 28. janvārī[1]

I — Ievads

1. Komisija izvirza iebildumus pret Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti[2] (turpmāk tekstā — "Nitrātu direktīva"), transponēšanu, kuru ir veikusi Luksemburga. Konkrēti runa ir par mēslojuma iestrādāšanas zemē noteiktos laikposmos aizliegumiem, kūtsmēslu noliktavu ietilpību, mēslojuma iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs, kā arī iestrādāšanas zemē paņēmien iem.

2. Šis tiesību strīds tomēr ir neparasts tādā ziņā, ka 2001. gada 8. martā Tiesa jau ir lēmusi par līdzīgiem iebildumiem[3]. Tāpēc ir jāpārbauda, kādā mērā šī iemesla dēļ prasība netiek pieļauta. Cita procesuālo tiesību problēma izriet no tā, ka Komisija savai prasībai ir pievienojusi divus atzinumus angļu valodā, taču tiesvedība tiek veikta franču valodā.

II — Atbilstošās tiesību normas

3. Prasības pieņemamībai it īpaši ir svarīgs EKL 228. pants (pēc grozījumiem tagad — LESD 260. pants):

"1. Ja Tiesa konstatē, ka dalībvalsts nav izpildījusi kādu šajā Līgumā paredzētu pienākumu, šai valstij jāveic pasākumi, kas vajadzīgi Tiesas sprieduma izpildei.

2. Ja Komisija atzīst, ka attiecīgā dalībvalsts nav veikusi šādus pasākumus, tā, vispirms dodot šai valstij iespēju iesniegt apsvērumus, sniedz argumentētu atzinumu, norādot jautājumus, kuros attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi Tiesas spriedumu.

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

2 — OV L 375, 1. lpp., redakcijā, kas ir ieviesta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 29. septembra Regulu (EK) Nr. 1882/2003, ar ko Padomes Lēmumam 1999/468/EK pielāgo noteikumus par komitejām, kuras palīdz Komisijai īstenot tai piešķirtās ieviešanas pilnvaras, kas noteiktas dokumentos, uz kuriem attiecas EK līguma 251. pantā minētā procedūra (OV L 284, 1. lpp.).

3 — 2001. gada 8. marta spriedums lietā C-266/00 Komisija/Luksemburga (*Recueil*, I-2073. lpp.).

Ja attiecīgā dalībvalsts neveic vajadzīgos pasākumus, lai Komisijas noteiktajā termiņā izpildītu Tiesas spriedumu, Komisija var griezties Tiesā. Tādā gadījumā tā norāda sodanaudu vai kavējuma naudu, kas jāmaksā attiecīgajai dalībvalstij un ko Komisija konkrētajos apstākļos uzskata par piemērotu.

Ja Tiesa konstatē, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi tās spriedumu, tā var šai valstij uzlikt sodanaudu vai kavējuma naudu.

Šī procedūra neskar 227. pantu."

4. Pēc būtības runa ir par Nitrātu direktīvas transponēšanu. Šīs direktīvas mērķi ir paredzēti 1. pantā:

"Šīs direktīvas mērķis ir:

— samazināt ūdens piesārņojumu, ko rada vai izraisa lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, un

— novērst turpmāku šādu piesārņojumu."

5. Izskatāmajā gadījumā nozīme ir 2. panta no e) līdz g) punktā paredzētajām definīcijām:

"e) "mēslojums": jebkura viela, kurā ir slāpekļa savienojums vai savienojumi, ko izmanto zemē, lai palielinātu veģetācijas augšanu; tas var būt kūtsmēsli, zivjaudzētavu atliekas un notekūdeņu dūņas;

f) "ķīmiskais mēslošanas līdzeklis": jebkurš rūpnieciskā procesā iegūts mēslojums;

g) "kūtsmēsli": lauksaimniecības dzīvnieku ekskrementi vai pakaišu un lauksaimniecības dzīvnieku izdalīto ekskrementu maisījums, arī pārstrādātā veidā."

6. 5. panta 4. punkts regulē šajā gadījumā apstrīdētās rīcības programmas saturu:

"4. Rīcības programmas īsteno četru gadu laikā pēc to izveidošanas, un tās veido šādi obligāti pasākumi:

a) III pielikumā uzskaitītie pasākumi;

b) pasākumi, ko dalībvalstis ir noteikušas labas lauksaimniecības prakses kodeksā(-os), kas izveidots(-i) saskaņā ar 4. pantu,

izņemot tos, kurus aizstāj III pielikumā uzskaitītie pasākumi."

7. Konkrēti runa ir par šādiem pasākumiem atbilstoši II un III pielikumam:

"II pielikums

Labas lauksaimniecības prakses kodekss

A. Labas lauksaimniecības prakses kodeksā vai kodeksos, kas paredzēti tam, lai samazinātu piesārņojumu ar nitrātiem un lai ņemtu vērā apstākļus dažādos Kopienas reģionos, būtu jābūt noteikumiem, kas aptver elementus še turpmāk, ciktāl tie ir nozīmīgi:

1) laikposmi, kad mēslojuma iestrādāšana zemē ir nepiemērota;

2) nosacījumi mēslojuma iestrādāšanai zemē stāvās nogāzēs;

3) [..];

4) [..];

5) kūtsmēslu glabātuvju ietilpība un konstrukcija, jo īpaši pasākumi, kas paredzēti tam, lai novērstu ūdens piesārņojumu, kas rodas, ja šķidrumi, kas satur kūtsmēslus, un notekūdeņi no tādiem augu izcelsmes materiāliem kā, piemēram, skābbarība izplūst un iesūcas gruntsūdeņos un virszemes ūdeņos;

6) metodes ķīmisko mēslošanas līdzekļu un kūtsmēslu iestrādāšanai zemē, jo īpaši tās līmenis un viendabīgums, kas ļauj uzturēt barības vielu novadīšanu ūdenī pieņemamā līmenī.

B. [..]"

"III pielikums

Pasākumi, kas jāiekļauj 5. panta 4. punkta a) apakšpunktā minētajās rīcības programmās

1. Pasākumos iekļauj noteikumus attiecībā uz:

1) laikposmiem, kad dažu veidu mēslojuma iestrādāšana zemē ir aizliegta;

2) kūtsmēslu glabātuvju ietilpību; šai ietilpībai ir jāpārsniedz ietilpība, kas vajadzīga glabāšanai visilgāko laiku no periodiem, kad ir aizliegta mēslojuma iestrādāšana zemē īpaši jutīgajā zonā, ja vien kompetentajai iestādei nevar pierādīt, ka kūtsmēslu daudzums, kas pārsniedz faktisko glabātuves ietilpību, tiks aizvākts tā, [ka] netiek kaitēts videi;

3) [..]."

III — Tiesību strīda priekšvēsture un prasījumi

8. Luksemburga Nitrātu direktīvu vispirms transponēja ar Lielhercogistes 1994. gada 20. septembra Noteikumiem par organiskā mēslojuma izmantošanu lauksaimniecībā un par grozījumiem Lielhercogistes 1990. gada 14. aprīļa Noteikumos par notekūdeņu dūņām, grozītajā redakcijā [4] (turpmāk tekstā — "Lielhercogistes 1994. gada noteikumi").

9. Pirmais process sakarā ar valsts pienākumu neizpildi bija saistīts ar šiem noteikumiem. 2001. gada 8. martā Tiesa konstatēja, ka, nepieņemot visus normatīvos un administratīvos aktus, kas vajadzīgi, lai izpildītu Nitrātu direktīvas 5. panta 4. un 6. punktu un 10. panta 1. punktu, skatot to kopsakarā ar II pielikuma A punktu, III pielikuma 1. punkta 3) apakšpunktu un V pielikuma 4. punkta e) apakšpunktu, Luksemburga nav izpildījusi šajā direktīvā paredzētos pienākumus [5].

10. Vēl šī pirmā procesa laikā Luksemburga Lielhercogistes 1994. gada noteikumus aizstāja ar Lielhercogistes 2000. gada 24. novembra Noteikumiem par slāpekļa mēslojuma izmantošanu lauksaimniecībā [6] (turpmāk tekstā — "Lielhercogistes 2000. gada noteikumi").

11. 2006. gada 15. decembrī Komisija atbilstoši EKL 226. pantam (tagad — LESD 258. pants) no jauna aicināja Luksemburgu paust nostāju par Nitrātu direktīvas transponēšanā pieļautajiem trūkumiem (brīdinājums). Tā kā Luksemburga neatbildēja, Komisija 2007. gada 29. jūnijā izdeva argumentētu atzinumu, nosakot Luksemburgai pēdējo termiņu divu mēnešu laikā, lai izbeigtu Komisijas identificētos transponēšanas trūkumus.

4 — Skat. iepriekš 3. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma 14. punktu. Šis regulējums ir publicēts Luksemburgas *Memorial* A 1994, 1648. lpp.

5 — Iepriekš minēts 3. zemsvītras piezīmē.

6 — *Memorial* A 2000, 2856. lpp.

12. Ņemot vērā Luksemburgas 2008. gada 29. maijā pausto nostāju, Komisija dažus no šiem iebildumiem atsauca, tomēr citus uzturēja. Tādēļ 2008. gada 2. decembrī tā cēla šo prasību, lūdzot

— atzīt, ka, nepieņemot visus normatīvos un administratīvos aktus, kas vajadzīgi, lai pilnībā un pareizi izpildītu Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, 4. pantu un 5. pantu, to aplūkojot kopsakarā ar II pielikuma A punkta 1) apakšpunktu un III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktu, II pielikuma A punkta 5) apakšpunktu un III pielikuma 1. punkta 2) apakšpunktu, II pielikuma A punkta 2) apakšpunktu un II pielikuma A punkta 6) apakšpunktu, Luksemburgas Lielhercogiste nav izpildījusi šajā direktīvā paredzētos pienākumus;

— piespriest Luksemburgas Lielhercogistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

13. Luksemburgas Lielhercogiste lūdz prasību noraidīt vai atzīt par nepieņemamu.

14. 2009. gada 2. decembra tiesas sēdē Tiesa dalībvalstis un iestādes aicināja paust nostāju par iebildi par nepieņemamību principa *ne bis in idem* pārkāpuma dēļ. Bez Komisijas un Luksemburgas šajā tiesas sēdē piedalījās Dānija, Vācija, Grieķija, Francija, Itālija, Nīderlande, Austrija, Polija, Somija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste un Parlaments.

IV — Tiesiskais vērtējums

A — *Par pieņemamību*

15. Luksemburga prasību uzskata par noraidāmu valodu lietojuma pārkāpuma dēļ; pakārtoti — par nepieņemamu. Turklāt nepieņemama tā esot principa *ne bis in idem*, tas ir, sankciju dubultās piemērošanas aizlieguma pārkāpuma dēļ, jo par dažiem iebildumiem Tiesa jau esot pieņēmusi nolēmumu.

1) Par valodu lietojumu

16. Luksemburga savus iebildumus attiecībā uz valodu lietojumu pamato ar to, ka prasības pielikumā Komisija ir pievienojusi divus pētījumus angļu valodā, kuriem nebija tulkojuma franču valodā.

17. Atbilstoši Reglamenta 29. panta 2. punkta a) apakšpunktam aplūkojamā tiesvedība tiek veikta franču valodā, jo tā ir Luksemburgas oficiālā valoda. Tāpēc atbilstoši 29. panta 3. punkta pirmajam un otrajam teikumam procesuāli raksti un pievienoti dokumenti ir jāiesniedz šajā valodā un atzinumiem, kas sagatavoti kādā citā valodā, ir jāpievieno tulkojums tiesvedības valodā.

18. Tādēļ prasība atbilstoši EKL 226. pantam, iespējams, var būt nepieņemama tad, ja tā kopumā nav sagatavota tiesvedības valodā, tas ir, ja Komisija izvēlas valodu, kuru tā attiecībā uz šo dalībvalsti nedrīkst izmantot. Proti, Tiesas valodu lietojums it īpaši nodrošina, ka tiesvedībā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi prasība pret dalībvalstīm var tikt celta tikai vienā no to oficiālajām valodām. Tas dalībvalstīm atvieglo aizstāvību.

19. Izskatāmajā gadījumā prasība ir pilnībā sagatavota franču valodā. Tādējādi visus Komisijas iebildumus Luksemburga varēja ņemt vērā bez ierobežojumiem. Līdz ar to, pretēji Luksemburgas izpratnei, prasība kopumā nevar būt nepieņemama valodu lietojuma pārkāpuma dēļ.

20. Taču abu angļu valodā sagatavoto dokumentu iesniegšana varētu būt nepieņemama. Šajā sakarā Komisija tomēr pamatoti atsaucas uz Reglamenta 29. panta 3. punkta trešo daļu. Atbilstoši šai daļai garu dokumentu gadījumā (angļu valodā: *documents*, franču valodā: *pièces et documents*) iesniegtie tulkojumi var būt ierobežoti ar izrakstiem. Tas tā ir noticis šajā lietā, jo prasības tekstā Komisija franču valodā ir atspoguļojusi teksta daļas, kas saskaņā ar tās uzskatu ir nozīmīgas.

21. Gadījumā, ja šķiet, ka ir vajadzīga šo dokumentu ņemšana vērā pilnā apmērā, Reglamenta 29. panta 3. punkta trešās daļas otrajā teikumā ir paredzēts, ka Tiesa pēc savas ierosmes vai lietas dalībnieka pieteikuma jebkurā laikā var lūgt iesniegt pilnu vai pilnīgāku tulkojumu. Tas tā ir noticis arī šajā lietā pēc tam, kad Luksemburga bija iebildusi pret tulkojuma trūkumu.

22. Tomēr Luksemburgai aizstāvība bija ierobežota vismaz tiktāl, ciktāl termiņa atbildes raksta uz prasību iesniegšanai izbeigšanās brīdī tulkojums vēl nebija iesniegts. Tomēr šo trūkumu Luksemburga būtu varējusi labot, iesniedzot termiņa pagarināšanas pieteikumu atbilstoši Reglamenta 40. panta 2. punktam.

23. Alternatīvi, atbilstoši Reglamenta 91. panta 1. punktam Luksemburga savas šaubas par pieņemamību ar atsevišķu pieteikumu būtu varējusi padarīt par procesuāla blakus jautājuma priekšmetu. Saistībā ar šo procesuālo jautājumu tai, iespējams, vēlreiz būtu bijusi iespēja izteikt savus apsvērumus lietā [7].

24. Tas, ka šīs iespējas izvairīties no iespējamām grūtībām, īstenojot savu aizstāvību, izmantošanu Luksemburga ir nokavējusi, nevar novest pie tā, ka atbilstoši Reglamentam tiesvedībā iesniegtie dokumenti no lietas dokumentiem tiktu izņemti kā nepieļaujami.

7 — 2009. gada 17. decembra spriedums lietā C-197/09 RX-II *M/EMEA* (Krājums, I-12033. lpp., 48. un nākamie punkti).

25. Līdz ar to Luksemburgas iebildums, kas ir balstīts uz valodu lietojumu, ir jānoraida kopumā.

2) Par 2001. gada 8. marta sprieduma sekām

26. Turpmāk Luksemburga pauž uzskatu, ka prasība neesot pieņemama principa *ne bis in idem* (sankciju divkāršas piemērošanas aizlieguma) pārkāpuma dēļ, jo 2001. gada 8. martā Tiesa esot pieņēmusi nolēmumu daļēji par iebildumiem, kas ir izvirzīti šajā tiesvedībā. Tādēļ Komisija esot varējusi izmantot, lielākais, procesu atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam, bet ne procesu atbilstoši EKL 226. pantam.

27. Es uzskatu, ka šie iebildumi nav efektīvi. Princips *ne bis idem* procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi nav piemērojams (par šo skat. tālāk a) apakšpunktā). 2001. gada 8. marta sprieduma likumīgais spēks principā varētu nepieļaut jaunu prasību, taču Komisijas iebildumi Tiesas spēkā esošos konstatējumus neskar (par šo skat. tālāk b) apakšpunktā). Visbeidzot, Komisijai arī nav jāveic process atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam procesa atbilstoši EKL 226. pantam vietā (par šo skat. tālāk c) apakšpunktā).

a) Par principu *ne bis idem*

28. Princips *ne bis in idem* aizliedz sodīt [8] vai attiecīgi tiesāt [9] vienu to pašu personu vairāk nekā vienu reizi par vienu un to pašu prettiesisko rīcību, lai aizsargātu vienu un to pašu tiesisko interesi. Procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi Tiesa jau bija saskārusies ar salīdzināmiem iebildumiem un tos attiecīgi noraidījusi ar argumentu, ka runas nav par vienu un to pašu lietu [10]. Tomēr tā tieši nav nospriedusi, vai procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi šis princips vispār var tikt piemērots [11].

29. Dažādas dalībvalstis atbalsta viedokli, ka princips *ne bis in idem* procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam nav piemērojams. Šis process esot vērsts nevis uz sankciju, bet gan uz objektīvu konstatējumu [12].

30. Turpretim it īpaši Polija uzsver, ka procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam veidojot kopību ar izpildes procesu atbilstoši EKL 228. pantam. EKL 228. panta 2. punktā paredzēto sodanaudu un kavējuma naudu Tiesa ir uzskatījusi par sankciju, kurai princips *ne bis in idem* lielākoties ir piemērojams [13].

31. Es neesmu pārliecināta, ka princips *ne bis in idem* ir piemērojams procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi stadijā.

32. Atbilstoši gan Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantam, gan arī ECTK 7. papildprotokola 4. pantam [14] šis princips ir piemērojams kriminālprocesā, ar kuru var saprast arī pārvaldes [administratīvās] tiesības,

8 — 2004. gada 7. janvāra spriedums apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland* u.c./Komisija (*Recueil*, I-123. lpp., 338. punkts) un 2008. gada 18. decembra spriedums apvienotajās lietās C-101/07 P un C-110/07 P *Coop de France Bétail* un *Viande*/Komisija (Krājums, I-10193. lpp., 127. punkts).

9 — Skat. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantu, 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (*Recueil*, I-8375. lpp., 59. punkts) un manu 2008. gada 12. augusta viedokli lietā C-296/08 PPU *Santesteban Goicoechea* (Krājums, I-6307. lpp., 53. punkts).

10 — 2001. gada 8. novembra spriedums lietā C-127/99 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-8305. lpp., 27. un nākamie punkti), 2008. gada 8. aprīļa spriedums lietā C-337/05 Komisija/Itālija (Krājums, I-2173. lpp., 25. punkts) un 2008. gada 2. oktobra spriedums lietā C-157/06 Komisija/Itālija (Krājums, I-7313. lpp., 19. punkts); līdzīgi, ģenerāladvokāta Hēlhuda [*Geelhoed*] 2001. gada 31. maija secinājumi lietā C-127/99 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-8305. lpp., 46. punkts) un 2004. gada 21. oktobra secinājumi lietā C-212/03 Komisija/Francija (2005. gada 26. maija spriedums, Krājums, I-4213. lpp., 23. punkts), kā arī ģenerāladvokāta Mazaka [*Mazák*] 2007. gada 10. jūlija secinājumi iepriekš minētajā lietā C-157/06 Komisija/Itālija, 32. punkts.

11 — 2005. gada 8. septembra spriedumā lietā C-416/02 Komisija/Spānija (Krājums, I-7487. lpp., 65. punkts) šis jautājums tika tieši atstāts neizlemts.

12 — Skat. ģenerāladvokātes Štiksas-Haklas [*Stix-Hackl*] 2005. gada 12. maija secinājumus lietā C-416/02 Komisija/Spānija (Krājums, I-7487. lpp., 155. punkts).

13 — 2005. gada 12. jūlija spriedums lietā C-304/02 Komisija/Francija (Krājums, I-6263. lpp., 84. punkts).

14 — Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11. protokolu, 7. protokols, Strasbūra, 1984, *European Treaty Series* Nr. 117. Šo protokolu līdz šim ir ratificējušas 23 dalībvalstis, bet ne Beļģija, Vācija, Nīderlande un Apvienotā Karaliste.

kurās paredzēta sodu piemērošana, piemēram, konkurences tiesību sankciju piemērošana [15]. Arī Konvencijas, ar ko īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas Nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, 54. pants ir vērsts uz Savienības pilsoņu aizsardzību pret atkārtotu kriminālvajāšanu citā līgumslēdzējvalstī tā paša nodarījuma dēļ [16].

33. EKL 228. panta 2. punktā paredzētais process turpretim ir īpaša tiesvedība spriedumu īstenošanai, citiem vārdiem sakot — piespiedu izpildes tiesvedība [17]. Sankcijas saistībā ar sprieduma piespiedu izpildi ir citas dabas nekā represīvas sankcijas. Piespiedu izpildi gan nevar veikt divas reizes, bet, ja tas ir vajadzīgs, lai izpildītu attiecīgu nolēmumu, piespiedu pasākumus var atkārtot.

34. Svarīgākais piespiedu izpildes pasākumu ierobežojums ir samērīguma princips [18]. Piemērojot šī principa vispārējās prasības [19], piespiedu izpildes pasākumi un arī to atkārtošana nedrīkst pārsniegt to darbību robežas, kuras sākotnējā sprieduma izpildei ir piemērotas un nepieciešamas, turklāt tad, ja pastāv izvēle starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizmanto tas, kurš ir mazāk apgrūtinošs, un radītās neērtības nedrīkst būt pārmērīgas salīdzinājumā ar noteiktajiem mērķiem.

35. Pat ja nesekotu manai izpratnei un principu *ne bis in idem* piemērotu piespiedu izpildes sankcijām, būtu pārmērīgi šo principu piemērot katram spriedumam, kura piespiedu izpildē var tikt piemērotas sankcijas. Šajā gadījumā šis princips, proti, attiektos arī uz civiltiesību spriedumiem, ar kuriem ir konstatētas saistības veikt noteiktas darbības vai atturēties no to veikšanas.

36. Visbeidzot, izskatāmajā gadījumā šiem jautājumiem ir pakārtota nozīme, jo 2001. gada 8. marta spriedumam ir līdzīga aizliedzošā ietekme kā principam *ne bis in idem*.

15 — Skat. ģenerāladvokāta Ruisa-Harabo Kolomera [*Ruiz-Jarabo Colomer*] 2008. gada 24. janvāra secinājumus apvienotajās lietās C-55/07 un C-56/07 *Michaeler* un *Subito GmbH* (2008. gada 24. aprīļa spriedums, Krājums, I-3135. lpp., 56. punkts).

16 — 2006. gada 28. septembra spriedums lietā C-467/04 *Gasparini* u.c. (Krājums, I-9199. lpp., 27. punkts ar tālākām norādēm).

17 — Iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Francija, 92. punkts, un 2009. gada 10. septembra spriedums lietā C-457/07 Komisija/Portugāle (Krājums, I-8091. lpp., 47. punkts).

18 — Saistībā ar procesu atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam skat. 2000. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-387/97 Komisija/Grieķija (*Recueil*, I-5047. lpp., 90. punkts) un 2003. gada 25. novembra spriedumu lietā C-278/01 Komisija/Spānija (*Recueil*, I-14141. lpp., 41. un 49. punkts).

19 — Piemēram, skat. 1989. gada 11. jūlija spriedumu lietā 265/87 *Schräder* (*Recueil*, 2237. lpp., 21. punkts), 1990. gada 13. novembra spriedumu lietā C-331/88 *Fedesa* u.c. (*Recueil*, I-4023. lpp., 13. punkts), 2001. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-189/01 *Jippes* u.c. (*Recueil*, I-5689. lpp., 81. punkts), 2006. gada 9. marta spriedumu lietā C-174/05 *Zuid-Hollandse Milieufederatie* un *Natuur en Milieu* (Krājums, I-2443. lpp., 28. punkts) un 2007. gada 24. maija spriedumu lietā C-45/05 *Maatschap Schonewille-Prins* (Krājums, I-3997. lpp., 45. punkts).

b) Par likumīgo spēku [*Res judicata*]

37. *Res judicata* princips nodrošina gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan pareizu tiesvedību. Tiesu nolēmumi, kas kļuvuši galīgi pēc tam, kad ir izmantoti pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad beidzies šādai pārsūdzībai paredzētais termiņš, vairs nevar tikt apstrīdēti [20]. Tāpēc procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi sprieduma likumīgais spēks attiecas uz tādiem faktu un tiesību jautājumiem, kas faktiski vai obligāti tika izskatīti attiecīgajā tiesas nolēmumā [21].

38. Līdz ar to, sprieduma likumīgais spēks jaunu prasību nepieļauj tad, ja pastāv draudi, ka ar jaunu nolēmumu Tiesa nonāks pretrunā agrāka sprieduma faktu un tiesību konstatējumiem. Šajā sakarā nozīme ir ne tikai sprieduma rezolutīvajai daļai, bet arī pamatojumam, uz kuru rezolutīvā daļa ir balstīta uz kurš tāpēc no tās nav nošķirams [22].

39. Pretrunas draudi varētu būt izslēgti jau tāpēc, ka Nitrātu direktīvas pārkāpums tiek izskatīts attiecībā uz dažādiem laika brīžiem. 2001. gada 8. marta spriedums attiecās uz jautājumu, vai Luksemburga Nitrātu direktīvas noteikumus ir izpildījusi līdz 2000. gada 26. februārim [23], kamēr izskatāmajā gadījumā runa ir par transponēšanu līdz 2007. gada 29. augustam. Konstatējums, ka 2000. gadā Luksemburga Nitrātu direktīvu ir pārkāpusi, nevarētu būt pretrunā konstatējumam, ka 2007. gadā šī dalībvalsts direktīvu nav pārkāpusi. Taču gadījumā, ja par jau konstatēta tiesību pārkāpuma prettiesisko raksturu atkal rastos strīds tikai tāpēc, ka šis pārkāpums joprojām pastāv, tas tiesību stabilitāti neuzlabotu.

40. Tas pats attiecas uz apstākli kā tādu, ka Lielhercogistes 1994. gada noteikumi pa šo laiku tika aizstāti ar Lielhercogistes 2000. gada noteikumiem. Likumīgais spēks jaunu procesu par jaunajiem valsts iekšējiem noteikumiem vēl joprojām nepieļauj tad, ja

20 — 2003. gada 30. septembra spriedums lietā C-224/01 *Köbler* (*Recueil*, I-10239. lpp., 38. punkts), 2006. gada 16. marta spriedums lietā C-234/04 *Kapferer* (Krājums, I-2585. lpp., 20. punkts) un 2009. gada 3. septembra spriedums lietā C-2/08 *Fallimento Olimpiclub* (Krājums, I-7501. lpp., 22. punkts).

21 — 1991. gada 19. februāra spriedums lietā C-281/89 Itālija/Komisija (*Recueil*, I-347. lpp., 14. punkts), iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c., 44. punkts, un 2008. gada 12. jūnija spriedums lietā C-462/05 Komisija/Portugāle (Krājums, I-4183. lpp., 23. punkts). Vācu valodas tulkojumā ir atsauce uz "attiecigā tiesas nolēmuma priekšmetu", bet sākotnējā franču valodas redakcijā nozīme ir tam, kādi jautājumi tika izskatīti (*tranchés*).

22 — 1988. gada 26. aprīļa spriedums apvienotajās lietās 97/86, 193/86, 99/86 un 215/86 *Asteris* u.c./Komisija (*Recueil*, 2181. lpp., 27. punkts), 2006. gada 1. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-442/03 P un C-471/03 P *P & O European Ferries* ("Vizcaya") un *Diputación Foral de Vizcaya*/Komisija (Krājums, I-4845. lpp., 44. un 47. punkts) un 2009. gada 19. februāra spriedums lietā C-308/07 P *Gorostiaga Atxalandabaso*/Parlaments (Krājums, I-1059. lpp., 57. punkts). Ilustratīvs ir 2009. gada 16. jūlija spriedums lietā C-440/07 P Komisija/*Schneider Electric* (Krājums, I-6413. lpp., 113. un nākamais punkts). Līdzīgi, saistībā ar principu *ne bis in idem* — iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-127/99, 28. punkts.

23 — Par papildinoša pamatotā atzinuma termiņa izbeigšanos skat. iepriekš 3. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Luksemburga, 18. punkts.

šajos jaunajos noteikumos transponēšanas noteikumu būtība nav grozīta [24].

41. Tāpēc izskatāmajā lietā Komisijas iebildumi ir atsevišķi jāizskata saistībā ar to, vai nolēmums par tiem ir vai nav pieņemts jau 2001. gada 8. marta spriedumā. Šajā sakarā runa varētu būt par diviem Komisijas iebildumiem, proti, pirmā iebilduma pirmo daļu un trešo iebildumu.

Par pirmā iebilduma pirmo daļu

42. Ar pirmā iebilduma pirmo daļu Komisija kritizē to, ka nav aizliegumu ķīmisko mēslošanas līdzekļu iestrādāšanai zemē noteiktos laikposmos. Luksemburga uzskata, ka šo iebildumu iekļauj 2001. gada 8. marta sprieduma pirmais iebildums.

43. Attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem Tiesa 2001. gada 8. marta sprieduma pirmā iebilduma ietvaros konstatēja, ka Lielhercogistes 1994. gada noteikumi regulē tikai organiskā mēslojuma izmantošanu lauksaimniecībā, lai gan atbilstoši Nitrātu direktīvas 2. panta f) punktam direktīvā paredzētie pienākumi attiecas arī uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem [25].

44. Mēslojuma iestrādāšanas zemē noteiktos laikposmos aizliegumi ir noregulēti Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta a) apakšpunktā un III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktā. Šie aizliegumi nebija 2001. gada 8. marta sprieduma priekšmets.

45. Līdz ar to šādu aizliegumu nepieciešamību attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem Tiesa varētu konstatēt vai noliegt, nenonākot pretrunā 2001. gada 8. marta spriedumam. Tādējādi šo Komisijas iebildumu agrākā sprieduma likumīgais spēks neaptver [26].

Par trešo iebildumu

46. Ar trešo iebildumu izskatāmajā tiesvedībā Komisija kritizē, ka neesot noteikumu par ķīmisko mēslošanas līdzekļu iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs. Luksemburga uzskata, ka arī par šo iebildumu nolēmums esot ticis

24 — Par procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi priekšmetu skat. 1992. gada 17. novembra spriedumu lietā C-105/91 Komisija/Grieķija (*Recueil*, I-5871. lpp., 13. punkts), 2004. gada 9. septembra spriedumu lietā C-417/02 Komisija/Grieķija (Krājums, I-7973. lpp., 17. punkts) un 2005. gada 22. septembra spriedumu lietā C-221/03 Komisija/Beļģija (Krājums, I-8307. lpp., 39. punkts), kā arī Savienības jaunās līdzīgā redakcijā izteiktās normas gadījumā — 1999. gada 9. novembra spriedumu lietā C-365/97 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-7773. lpp., 36. punkts) un 2005. gada 8. decembra spriedumu lietā C-33/04 Komisija/Luksemburga (Krājums, I-10629. lpp., 49. punkts).

25 — Iepriekš minēts 3. zemsvītras piezīmē, 29. punkts.

26 — Par *ne bis in idem* principu skat. iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā C-127/99, 29. punkts.

pieņemts jau 2001. gada 8. marta spriedumā, proti, otrā iebilduma izskatīšanas ietvaros.

47. Mēslojuma iestrādāšana zemē stāvās nogāzēs dalībvalstīs ir jānoregulē atbilstoši Nitrātu direktīvas 5. pantu 4. punkta a) apakšpunktam un III pielikuma 1.3. punkta a) apakšpunktam, kā arī atbilstoši 5. panta 4. punkta b) apakšpunktam, 4. pantam un II pielikuma A punkta 2) apakšpunktam. 2001. gada 8. marta spriedumā Tiesa uzskatīja par nepietiekamu, ka mēslojuma iestrādāšanas lauksaimniecības zemē stāvās nogāzēs nosacījumus Luksemburga nav noregulējusi neatkarīgi no klimatiskajiem apstākļiem [27].

48. Citādi, nekā varētu pieņemt, lasot 2001. gada 8. marta spriedumu, Lielhercogistes 1994. gada noteikumi tomēr neietver vispār nekādu regulējumu par mēslojuma iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs. Norāde uz klimatiskajiem apstākļiem attiecās uz citiem iestrādāšanas noteikumiem, kuri uz stāvām nogāzēm attiecās tāpat kā uz līdzeniem zemesgabaliem.

49. Tādējādi Tiesa iebilda pret noteikumu par mēslojuma iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs pilnīgu trūkumu.

27 — Iepriekš minēts 3. zemsvītras piezīmē, 33. punkts.

50. Turpretim tas, vai šādi noteikumi ir vajadzīgi īpaši attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem, netika konkretizēts. Tādējādi šajā tiesvedībā Tiesa, nenonākot pretrunā 2001. gada 8. marta spriedumam, varētu konstatēt, ka Luksemburgai ir jānoregulē mēslojuma iestrādāšana zemē stāvās nogāzēs, vai arī to noliegt.

51. Tādējādi agrākā sprieduma likumīgais spēks neaizliedz arī šo izskatāmās prasības punktu.

c) Par EKL 228. pantu

52. Visbeidzot, ir jāpārbauda Luksemburgas arguments, ka attiecībā uz punktiem, ko jau ietver 2001. gada 8. marta spriedums, Komisijai prasība esot bijis jābalsta uz EKL 228. pantu.

53. Atbilstoši EKL 228. panta 1. punktam dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, kas izriet no uz EKL 226. panta pamata taisīta sprieduma. Ja tas tā nenotiek, Komisija atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam pēc jauna pirmstiesas

procesa [28] var vērsties Tiesā. Ja Tiesa konstatē, ka attiecīga dalībvalsts nav izpildījusi spriedumu, tā var dalībvalstij piespriest maksāt sodanaudu vai kavējuma naudu.

54. Luksemburgas iebildums būtu apmierināms tad, ja ir izpildīti divi nosacījumi, proti, ja, pirmkārt, process atbilstoši EKL 228. pantam vispār ir iespējams un, otrkārt, ja šī iespēja nepieļauj prasību atbilstoši EKL 226. pantam.

Par procesa atbilstoši EKL 228. pantam iespējamību

55. Pirmajā skatījumā šķiet, ka likumīgā spēka aizliedzošās [ietekmes] pārbaude liecina, ka procesa atbilstoši EKL 228. pantam iespēja nepastāv. Tā kā ar EKL 228. panta 2. punktā paredzēto procesu ir jāsaprot īpašu procesu Tiesas spriedumu izpildei, tā ietvaros var tikt iztirzāti tikai dalībvalstu pārkāpumi, kurus Tiesa, pamatojoties ar EKL 226. pantu, ir uzskatījusi par pamatotiem [29]. Ja kādu jaunas prasības iebildumu agrāka sprieduma likumīgais spēks neaptver, tad varētu pieņemt, ka šis pamats neskar arī agrākā sprieduma izpildi.

56. Sprieduma likumīgais spēks un sprieduma īstenošana atbilstoši EKL 228. pantam tomēr ir vērsti uz dažādiem mērķiem. Piemērojot EKL 228. pantu, nozīme ir nevis tam, vai ar noteiktiem iebildumiem tiek radīts risks, ka Tiesa pieņems savam agrākajam spriedumam pretēju nolēmumu, bet gan tam, vai dalībvalsts ir veikusi vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu procesā sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam taisītu spriedumu. Jautājums par to, kādi pasākumi ir veicami, tomēr nav pirmā sprieduma atbilstoši EKL 226. pantam priekšmets [30]. Tāpēc agrākā sprieduma likumīgais spēks nekādā ziņā nav pretrunā tam, ka rodas strīds, vai dalībvalsts ir veikusi pietiekamus pasākumus. Citiem vārdiem sakot: process atbilstoši EKL

28 — LESD 260. panta 2. punktā šis pirmstiesas process ir saīsināts: pamatots atzinums vairs nav vajadzīgs.

29 — Iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Portugāle.

30 — 2007. gada 18. jūlija spriedums lietā C-503/04 Komisija/Vācija (Krājums, I-6153. lpp., 15. punkts).

228. pantam pēc savas dabas attiecas uz citiem tiesību un faktu jautājumiem nekā sākotnējais process atbilstoši EKL 226. pantam.

57. Šeit nav detalizēti jāaplūko, cik tālu sniedzas pirmā atbilstoši EKL 228. pantam taisītā sprieduma paredzētās saistības. Jaunus dalībvalstu noteikumus Tiesa katrā ziņā ir izskatījusi saistībā ar to, vai sākotnējais spriedums ar tiem ir pilnībā izpildīts [31], vai arī pilnīgā izpilde ar tiem tiek traucēta, jo pārkāpums tiek turpināts citā veidā [32]. Sākotnējs spriedums par direktīvas netransponēšanu EKL 228. panta 1. punkta izpratnē nav izpildīts it īpaši arī tad, ja turpmāk veikti izpildes pasākumi ir nepilnīgi [33]. Tas tāpēc, ka iebildums par nepilnīgu izpildi lielākoties ir ietverts iebildumā par neizpildi [34].

58. Izskatāmais gadījums skar iebildumu par sākotnējā sprieduma nepilnīgu izpildi. 2001. gada 8. marta spriedumā Tiesa ir konstatējusi, ka Nitrātu direktīvas saistības attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem Luksemburga nav izpildījusi vispār [35]. Tagad Komisija iebilst, ka attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem Luksemburga neesot izpildījusi divus šīs direktīvas īpašos pienākumus.

31 — 1985. gada 15. oktobra spriedums lietā 281/83 Komisija/Itālija (*Recueil*, 3397. lpp.). Šajā gadījumā runa bija par etiķa tirdzniecības nosacījumiem. Saskaņā ar pirmo 1981. gada 9. decembra spriedumu lietā 193/80 (*Recueil*, 3019. lpp.) Itālija pārkāpa preču brīvu apriti, aizliedzot lauksaimniecības izcelsmes etiķa, kuru izcelsme nav etiķskābes rašanās vīna fermentācijas procesā, ievešanu un laišanu tirgū un apzīmējumu "etiķis" ekskluzīvi piemērojot vīna etiķim. Otrs spriedums bija saistīts tikai ar apzīmējuma "etiķis" ekskluzīvo piemērošanu vīna etiķim, kas bija paredzēta pirmā sprieduma izpildes regulējumā. Šajā ziņā skat. arī 2006. gada 14. marta spriedumu lietā C-177/04 Komisija/Francija (Krājums, I-2461. lpp., 36. punkts) un 2006. gada 18. jūlija spriedumu lietā C-119/04 Komisija/Itālija (Krājums, I-6885. lpp., 28.–32. punkts).

32 — Pēc 1984. gada 10. aprīļa sprieduma lietā 324/82 Komisija/Beļģija (*Recueil*, 1861. lpp.) ar Sesto direktīvu nebija saderīgi pievienotās vērtības nodokli automobiļiem piemērot pēc kataloga vērtības, neievērojot faktisko pirkuma cenu. Šajā sakarā Beļģija pielāgoja regulējumu par pievienotās vērtības nodokli un izdeva regulējumu par reģistrācijas nodokli, kas noveda pie tā, ka pievienotās vērtības nodokļa samazinājumu izlīdzināja reģistrācijas nodoklis. Atbilstoši 1988. gada 4. februāra spriedumam lietā 391/85 (*Recueil*, 579. lpp.) ar šo rīcību tika pārkāpts pirmais spriedums.

33 — Skat. 1981. gada 17. decembra spriedumu apvienotajās lietās no 30/81 līdz 34/81 Komisija/Itālija (Krājums, 3379. lpp.) un 1991. gada 2. augusta spriedumu lietā C-366/89 Komisija/Itālija (Krājums, I-4201. lpp.) attiecībā uz Direktīvas 75/439/EEK par atkritumeļļu apglabāšanu transponēšanu, 1988. gada 12. jūlija spriedumu lietā 322/86 Komisija/Itālija (*Recueil*, 3995. lpp.) un 1994. gada 9. marta spriedumu lietā C-291/93 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-859. lpp.) attiecībā uz Padomes 1978. gada 18. jūlija Direktīvas 78/659/EEK par saldūdeņu kvalitāti, ko nepieciešams aizsargāt vai uzlabot nolūkā atbalstīt zivju dzīvi, transponēšanu, kā arī 1987. gada 17. jūnija spriedumu lietā 1/86 Komisija/Beļģija (*Recueil*, 2797. lpp.) un 1993. gada 5. maija spriedumu lietā C-174/91 Komisija/Beļģija (*Recueil*, I-2275. lpp.) attiecībā uz Padomes 1979. gada 17. decembra Direktīvas 80/68/EEK par gruntsūdeņu aizsardzību pret dažu bīstamu vielu radītu piesārņojumu transponēšanu.

34 — 1995. gada 16. jūnija spriedums lietā C-456/03 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-5335. lpp., 40. punkts) un mani 2009. gada 15. janvāra secinājumi lietā C-427/07 Komisija/Īrija (2009. gada 16. jūlija spriedums, Krājums, I-6277. lpp., 42. punkts). Šajā ziņā attiecībā uz īpašu situāciju saistībā ar procesu atbilstoši 228. panta 2. punktam skat. iepriekš 31. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Francija, 38. punkts.

35 — Iepriekš minēts 3. zemsvītras piezīmē, 29. punkts.

59. Šie īpašie pienākumi 2001. gada 8. marta spriedumā gan vai nu vispār nebija minēti, vai arī nebija minēti konkrēti attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem. Tomēr, ja tie ir piemērojami ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem, tad tie bija konstatējuma daļa, ka Nitrātu direktīvas prasības attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem vispār nav transponētas.

60. Līdz ar to attiecībā uz pirmā iebilduma trešo daļu un trešo iebildumu Komisija būtu varējusi uzsākt procesu atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam.

Par EKL 228. panta 2. punkta aizliedzošo ietekmi

61. Līdz ar to ir jāpārbauda, vai iespēja celt prasību atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam nepieļauj prasību atbilstoši EKL 226. pantam. Par šādu aizliedzošo ietekmi liecina divi aspekti: pirmkārt, Komisijai varētu būt pienākums veikt procesu atbilstoši EKL 228. pantam. Otrkārt, EKL 228. panta 2. punkts attiecībā pret EKL 226. pantu varētu būt *lex specialis*.

62. It īpaši ģenerāladvokāts Fenelijs [*Fennelly*] no EKL 228. panta 2. punkta formulējuma secināja, ka, ja sākotnējais spriedums nav izpildīts pilnībā, Komisijai ir jāveic process atbilstoši šai normai [36]. Tas tāpēc, ka attiecībā uz pirmstiesas procesu šīs normas formulējumam ir obligāts raksturs:

"Ja Komisija atzīst, ka attiecīgā dalībvalsts nav veikusi šādus (sākotnējā sprieduma izpildes) pasākumus [37], tā, vispirms dodot šai valstij iespēju iesniegt apsvērumus, sniedz argumentētu atzinumu, norādot jautājumus, kuros attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi Tiesas spriedumu."

63. Tomēr šis teksts praktiski atbilst EKL 226. panta pirmajam teikumam, saskaņā ar kuru atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai pirmstiesas procesa uzsākšana ietilpst Komisijas rīcības brīvībā [38]. Līdz ar to jau atbilstoši EKL 226. panta otrajam teikumam pastāvošā Komisijas rīcības brīvība tiek paplašināta attiecībā uz pirmstiesas procesu. Praktiski, ja Komisija jau no paša sākuma nevēlas celt prasību, šim pirmstiesas procesam nebūtu daudz jēgas.

36 — 1995. gada 16. novembra secinājumi lietā C-334/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-1307. lpp., 13. punkts).

37 — Autores papildinājums.

38 — Skat., piemēram, 1989. gada 14. februāra spriedumu lietā 247/87 *Star Fruit*/Komisija (*Recueil*, 291. lpp., 11. punkts) un 2009. gada 24. marta spriedumu lietā C-445/06 *Danske Slagterier* (Krājums, I-2119. lpp., 44. punkts), kā arī 1990. gada 17. maija lēmumu lietā C-87/89 *Sonito* u.c./Komisija (*Recueil*, I-1981. lpp., 6. un nākamais punkts).

64. Lai pamatotu Komisijas rīcības brīvību, Tiesai noteicoša ir pirmām kārtām procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi būtība (*l'économie*) [39]. Šī procesa mērķis ir nevis identificēt Līgumu un atvasināto tiesību katru atsevišķu pārkāpumu, bet gan tai jādod ieguldījums šo normu vienotai iedarbībai visās dalībvalstīs. It īpaši pirmstiesas procesam ir jādod dalībvalstij iespēja brīvprātīgi izpildīt savus no Līguma izrietošos pienākumus vai attiecīgi pamatot savu izpratni [40]. No tā turpmāk ir attīstījusies ideja, ka procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi ietvaros Komisija un dalībvalsts "ved pārrunas" par to, kādā veidā dalībvalsts var brīvprātīgi izpildīt savus no Līguma izrietošos pienākumus vai attiecīgajā gadījumā pamatot savu izpratni [41].

65. Tādēļ EKL 226. panta formulējuma obligātais raksturs Komisijai nevis uzliek pienākumu noteiktos apstākļos uzsākt procesu, bet gan tikai veikt paredzētos procesuālos soļus pirms tā var celt prasību.

66. Jau līdzīga formulējuma dēļ EKL 228. panta 2. punktam ir piemērojams tas pats, kas ir spēkā attiecībā uz EKL 226. pantu [42]. Tādējādi, ja Komisija uzskata, ka dalībvalsts nav veikusi visus no Tiesas sprieduma izrietošos pasākumus, tai nav pienākuma uzsākt EKL 228. pantā paredzēto procesu.

67. Tomēr EKL 228. panta 2. punktam kā speciālajam procesam attiecībā pret EKL 226. pantu var būt priekšroka [43]. Par labu šim uzskatam ģenerāladvokāts Fenelijs norādīja, ka EKL 228. panta 2. punkts saskaņā ar tā tiešu formulējumu neskar procesu atbilstoši EKL 227. pantam, bet attiecībā uz EKL 226. pantu tas šādu izņēmumu neparedz [44]. Tādējādi tam, vai Komisija uzsāk procesu atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam, esot piemērojama tās rīcības brīvība, bet tā vietā Komisija nedrīkstot piemērot EKL 226. pantu.

39 — Iepriekš 38. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Star Fruit*/Komisija un iepriekš 38. zemsvītras piezīmē minētais lēmums lietā *Sonito* u.c./Komisija, 6. punkts. Skat. arī 1971. gada 14. decembra spriedumu lietā 7/71 Komisija/Francija (*Recueil*, 1003. lpp., 5. punkts).

40 — 1997. gada 23. oktobra spriedumi lietā C-157/94 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, I-5699. lpp., 60. punkts), lietā C-158/94 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-5789. lpp., 56. punkts) un lietā C-159/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-5815. lpp., 103. punkts), kā arī 1998. gada 29. septembra spriedums lietā C-191/95 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-5449. lpp., 44. punkts).

41 — Tiesas 1999. gada 14. oktobra spriedums lietā T-309/97 *Bavarian Lager*/Komisija (*Recueil*, II-3217. lpp., 46. punkts) un 2007. gada 12. septembra spriedums lietā T-36/04 *API*/Komisija (Krājums, II-3201. lpp., 121. punkts). Šajā ziņā skat. manus 2009. gada 8. septembra secinājumus lietā C-139/07 P Komisija/*Technische Glaswerke Ilmenau*, 105.–110. punkts.

42 — Šajā ziņā skat. Tiesas 2009. gada 7. septembra rīkojumu lietā T-186/08 *LPN*/Komisija (nav publicēts, pieejams tikai portugāļu un franču valodas redakcijā, 49. punkts).

43 — Šajā ziņā skat. iepriekš 36. zemsvītras piezīmē minētos ģenerāladvokāta Fenelija secinājumus lietā Komisija/Francija, 13. un nākamais punkts.

44 — Iepriekš 36. zemsvītras piezīmē minētie secinājumi lietā Komisija/Francija, 14. punkts.

68. Vismaz vienā gadījumā pēc EKL 228. panta 2. punkta ieviešanas Tiesa gan ir pieļāvusi prasību atbilstoši EKL 226. pantam saistībā ar agrāka sprieduma neizpildi [45], taču šajā gadījumā prasība atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam droši vien būtu bijusi nepieļaujama jau tāpēc, ka pirmstiesas procesu Komisija bija veikusi pirms šīs normas ieviešanas [46].

69. Svarīgāk ir tas, ka pret pilnībā neveiktu direktīvu transponēšanu Komisija regulāri vēršas ar procesu sakarā ar valsts pienākumu neizpildi un pēc tam direktīvu nepilnīgas vai kļūdainas transponēšanas dēļ veic vienu vai pat vairākus jaunus procesus sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam [47]. Šo praksi nedz Tiesa, nedz arī dalībvalstis līdz šim nav apstrīdējušas.

70. Šī prakse liecina, ka EKL 228. panta 2. punkta iespējami speciālais raksturs attiecībā pret EKL 226. pantu ir jāierobežo ar prasībām, kuru priekšmets tieši ir sākotnēja sprieduma izpildē pieļauti trūkumi. Procesi citu pārkāpumu dēļ, kuri pastāv papildus spriedumu izpildei ar trūkumiem, var turpretim tikt balstīti uz EKL 226. pantu, ievērojot agrāko spriedumu likumīgā spēka radīto robežu.

71. Par labu šim secinājumam liecina arī procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi būtība, kura ir pamats Komisijas rīcības brīvībai šo procesu uzsākt un veikt. Novērtēt, kā ir vislabāk īstenot Līgumu ievērošanu, pirmām kārtām ir Komisijas uzdevums. Šajā sakarā tā it īpaši var orientēties pēc lojālās sadarbības ar dalībvalstīm principa, lai gan šis princips tai netraucē izvēlēties noteiktas tiesību īstenošanas metodes [48]. Šaubu, vai agrāks spriedums tika izpildīts, gadījumos saprātīgi var būt strīdu risināt, nevis lietojot tiešus sankciju atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam piemērošanas draudus, bet gan sākotnēji izvēloties parasto procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi ceļu. Tas tā ir it īpaši tad, ja transponēšanas trūkumi, iespējams, izriet no

45 — 1996. gada 7. marta spriedums lietā C-334/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-1307. lpp.).

46 — Tā 2000. gada 4. jūlija spriedumā lietā C-387/97 Komisija/Grieķija (*Recueil*, I-5047. lpp., 42. punkts).

47 — Attiecībā uz Nitrātu direktīvu skat., piemēram, 1999. gada 25. februāra spriedumu lietā C-195/97 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-1169. lpp.) un 10. zemsvītras piezīmē minēto 2001. gada 8. novembra spriedumu, kā arī attiecībā uz Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvu 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV L 206, 7. lpp.) — 1997. gada 11. decembra spriedumu lietā C-83/97 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-7191. lpp.) un 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-98/03 Komisija/Vācija (Krājums, I-53. lpp.).

48 — Skat. 2009. gada 6. oktobra spriedumu lietā C-562/07 Komisija/Spānija (Krājums, I-9553. lpp., 18. un nākamais punkts).

tā, ka, pastāvot Komisijas spiedienam, attiecīgā dalībvalsts transponēšanas pasākumus ir ieviesusi īpaši steidzīgi.

72. LESD 260. panta 3. punkts, kas ticis pievienots līdzšinējam 228. pantam, uzsver Komisijas rīcības brīvības nozīmi, Kopienu tiesības īstenojot ar procesa sakarā ar valsts pienākumu neizpildi palīdzību. Ar to Komisijai jau pirmajā procesā atbilstoši LESD 258. pantam, kas tiek veikts pienākuma paziņot par transponēšanas pasākumiem neizpildes dēļ, ir dotas tiesības noteikt sodanaudu vai kavējuma naudu. Pretēji piespiedu līdzekļiem atbilstoši līdzšinējā 228. panta 2. punktam [49], Tiesa šos piespiedu pasākumus var piemērot tikai līdz Komisijas noteiktajam apmēram. Tāpēc vienīgi no Komisijas ir atkarīgs, vai šajā posmā tā īsteno vēl lielāku spiedienu uz dalībvalstīm, lai paātrinātu Kopienu tiesību transponēšanu. Taču tai acīmredzot nav šāda pienākuma.

73. Līdz ar to ar prasības atbilstoši EKL 228. panta 2. punktam Komisijas iebildumu esamības dēļ iespēju netiek aizliegta prasība atbilstoši EKL 226. pantam. Tādēļ prasība ir pieņemama pilnā apmērā.

B — Par pamatotību

74. Komisija savu prasību balsta uz četriem iebildumiem, kuru priekšmets ir rīcības programma atbilstoši Nitrātu direktīvas 5. pantam. Pirms to detalizētas izskatīšanas ir jāizdara divas piezīmes par Luksemburgas argumentiem un rīcības programmas tiesisko pamatu.

1) Par Luksemburgas argumentiem

75. Luksemburga pret Komisijas iebildumiem iebilst tikai atbildes rakstā uz repliku. Atbilstoši Reglamenta 42. panta 2. punktam jaunus prasījumu vai aizstāvības pamatus tiesvedības laikā, tas ir, pēc atbildes raksta uz prasību, nav atļauts izvirzīt, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar tādiem tiesību vai faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā [50].

49 — Iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Francija, 90. un nākamais punkts.

50 — Skat. 2002. gada 5. novembra spriedumu lietā C-471/98 Komisija/Beļģija (*Recueil*, I-9681. lpp., 41. un nākamais punkts).

76. Prasības pieteikumā ietvertie iebildumi Luksemburgai tomēr bija zināmi no paša sākuma. Līdz ar to Luksemburgas atbildes rakstā uz repliku norādītie aizstāvības pamati ir sniegti ar nokavējumu.

77. Tādēļ galvenokārt es izskatīšu prasības argumentāciju un Luksemburgas iebildumus aplūkošu tikai alternatīvi, tas ir, gadījumam, ja Tiesa par tiem tomēr vēlētos izteikt apsvērumus.

2) Par rīcības programmas tiesisko pamatu

78. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas 1. pantu tās mērķis ir samazināt ūdens piesārņojumu, ko rada vai izraisa lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, un novērst turpmāku šādu piesārņojumu.

79. Šim nolūkam dalībvalstīm ir jāidentificē t.s. īpaši jutīgās zonas, kas var tikt piesārņotas ar nitrātiem, ja netiek veikti aizsardzības pasākumi. Atbilstoši 5. panta 1. punktam dalībvalstīm attiecībā uz šīm zonām ir jānosaka rīcības programma. Luksemburga atbilstoši 3. panta 5. punktam paziņojusi, ka atbilstoši šīs direktīvas noteikumiem tā veic šīs rīcības programmas visā valsts teritorijā.

80. Kā tas izriet no direktīvas vienpadsmitā apsvēruma, šādām rīcības programmām ir jāiekļauj pasākumi, kas paredzēti, lai ierobežotu visu slāpekli saturošo mēslošanas līdzekļu iestrādāšanu lauksaimniecībā izmantojamā zemē un, it īpaši, lai noteiktu īpašus ierobežojumus kūtsmēslu lietošanai.

81. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta a) un b) apakšpunktu rīcības programmas saistoši nosaka pasākumus, kas ir paredzēti III pielikumā un labas lauksaimniecības prakses kodeksā. Saskaņā ar 4. panta 1. punkta a) apakšpunktu labas lauksaimniecības prakses kodeksā jābūt noteikumiem, kuri aptver vismaz II pielikuma A punktā minētos apakšpunktus.

82. Attiecība starp pasākumiem atbilstoši Nitrātu direktīvas III pielikumam un labas lauksaimniecības prakses kodeksa noteikumiem tiek regulēta 5. panta 4. punkta b) apakšpunktā. Šos pēdējos rīcības programmā paredz tiktāl, ciktāl tos neaizstāj III pielikumā uzskaitītie pasākumi.

3) Par pirmo iebildumu — iestrādāšanas zemē laikposmu

83. Pirmais iebildums ietver trīs daļas attiecībā uz mēslojuma iestrādāšanas zemē paņēmieniem un laikposmiem. Komisija uzskata, ka nozīmīgi noteikumi ir paredzēti Nitrātu direktīvas II pielikuma A punkta 1) apakšpunktā un III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktā.

84. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas II pielikuma A punkta 1) apakšpunktu labas lauksaimniecības prakses kodeksā ir jābūt noteikumiem par laikposmiem, kad mēslojuma iestrādāšana lauksaimniecības zemē ir nepiemērota, ciktāl šie noteikumi tie ir nozīmīgi.

85. Atbilstoši Nitrātu direktīvas III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktam rīcības programmas iekļauj noteikumus par laikposmiem, kad dažu veidu mēslojuma iestrādāšana lauksaimniecības zemē ir aizliegta. Šis noteikums aizstāj II pielikuma A punkta 1) apakšpunktu un tāpēc saskaņā ar 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu nozīme ir tikai tam.

Par pirmo daļu

86. Vispirms Komisija iebilst, ka Luksemburgas noteikumos par laikposmiem, kuros noteiktu mēslojuma veidu iestrādāšana lauksaimniecības zemē ir aizliegta, neesot ņemti vērā ķīmiskie mēslošanas līdzekļi.

87. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas 2. panta e) punktu mēslojums ir jebkura viela, kurā ir slāpekļa savienojums vai savienojumi, ko izmanto zemē, lai palielinātu veģetācijas augšanu. Saskaņā ar 2. panta f) punktu ķīmiskais mēslošanas līdzeklis ir jebkurš rūpnieciskā procesā iegūts mēslojums. Līdz ar to noteikumi par mēslojumu ir piemērojami arī ķīmiskiem mēslošanas līdzekļiem [51].

88. Attiecībā uz iestrādāšanas zemē aizliegumu noteiktos laikposmos Tiesa saistībā ar Nitrātu direktīvas II pielikuma A punkta 1) apakšpunktā paredzēto labas lauksaimniecības prakses kodeksu konstatēja, ka par to ir jāspriež atbilstoši objektīviem kritērijiem, tādiem kā atsevišķu reģionu ģeoloģiskie un klimatiskie raksturojumi [52]. Tam jābūt piemērojamam arī attiecībā uz III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktu, jo šis regulējums ir vērsts uz tiem pašiem mērķiem kā laba lauksaimniecības prakse.

89. Galvenokārt ir jābalstās uz to, ka mēslojuma iestrādāšanas zemē aizlieguma objek-

51 — Šajā ziņā skat. 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-322/00 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, I-11267. lpp., 133. un nākamais punkts).

52 — Iepriekš 51. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Nīderlande, 136. punkts. Vēl plašāk ir paredzēts šī sprieduma 155. punktā: pārbaudot jautājumu, vai direktīvas II pielikuma A punktā norādītajiem noteikumiem ir nozīme, var ņemt vērā *tikai* objektīvos kritērijus saistībā ar atsevišķu reģionu fizisko, ģeoloģisko un klimatisko raksturojumu.

tīvie iemesli ir piemērojami arī ķīmiskiem mēslošanas līdzekļiem. Tiesas procesā Luksemburga šajā sakarā arī nav izvirzījusi nekādus argumentus. Saimniecisku iemeslu dēļ gan ir mazticams, ka lauksaimnieki šajos laikposmos iestrādā zemē ķīmiskos mēslošanas līdzekļus, jo tas neatbilst lauksaimniecības vajadzībām. Tomēr tas neattaisno ķīmisko mēslošanas līdzekļu neņemšanu vērā, nosakot aizliegumus [53]. Tieši pretēji, tiesību noteiktība prasa nodrošināt, lai šajos laikposmos netiktu iestrādāti zemē arī ķīmiskie mēslošanas līdzekļi.

90. Līdz ar to Luksemburga ir pārkāpusi Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu un III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktu, jo noteikumos attiecībā uz laikposmiem, kuros noteikta veida mēslojuma iestrādāšana lauksaimniecības zemē ir aizliegta, netiek ņemti vērā ķīmiskie mēslošanas līdzekļi.

Par otro daļu

91. Ar iebilduma otro daļu Komisija iebilst, ka Luksemburgas noteikumi par laikposmiem, kuros noteikta veida mēslojuma iestrādāšana lauksaimniecības zemē ir aizliegta, neattiecas uz ganību zemi. Tā pamatoti norāda, ka izņēmumi attiecībā uz noteiktiem lauksaimniecības zemes veidiem tieši nav paredzēti.

92. Vienlaikus nozīme ir objektīviem kritērijiem, it īpaši Luksemburgas ģeoloģiskajiem un klimatiskajiem raksturojumiem. Komisija gan iesniedz pētījumus, atbilstoši kuriem ganības, pretēji zemei, kurā nav veģetācijas, Luksemburgas ģeogrāfiskajos un klimatiskajiem nosacījumos arī rudenī un ziemā uzņem nelielus slāpekļa daudzumus, tomēr mēslojuma iestrādāšanas zemē aizliegums ir vajadzīgs arī atbilstoši šiem pētījumiem. Šī izpratne atbilst Tiesas konstatējumiem attiecībā uz Nīderlandi [54], kuras klimatam slāpekļa uzņemšanai arī rudenī un ziemā būtu jābūt labvēlīgākam nekā Luksemburgas klimatam, kuru ietekmē zināmā mērā augstāks izvietojums.

93. Ar nokavētajiem Luksemburgas iebildumiem Komisija nostāju nevarētu atspēkot. Apgalvojumam, ka ganības uzņemot vairāk slāpekļa nekā ir pieņēmusi Komisija, būtu vajadzīgi zinātniskie pierādījumi, no kuru iesniegšanas Luksemburga ir tieši atteikusies. Pat tad, ja tiktu izmantots neliels slāpekļa daudzums, šķiet, ka pieļaujamais maksimālais

53 — Iepriekš 51. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Nīderlande, 135. punkts.

54 — Iepriekš 51. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Nīderlande, 137. punkts.

daudzums 80 kg par hektāru apmērā tiktu katrā ziņā lielā mērā pārsniegts. Ar Nitrātu direktīvas III pielikuma 2. punktu ir atļauts iestrādāt zemē 170 kg gadā. Ja ziemas pusgadā pieļautu gandrīz pusi no šī daudzuma, tas nozīmētu, ka šajā laikā veģetācija izmanto gandrīz tikpat daudz slāpekļa kā vasaras pusgadā.

96. Nitrātu direktīva neparedz nekādus izņēmumus no iestrādāšanas zemē aizliegumiem. Tāpēc izņēmumus var pieļaut tikai kā aizliegumu turpmāku konkretizēšanu.

94. Tādēļ Luksemburga ir pārkāpusi Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu un III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktu, jo noteikumi attiecībā uz laikposmiem, kuros noteiktu mēslojumu veidu iestrādāšana lauksaimniecības zemē ir aizliegta, nav piemērojami ganību zemei.

97. Pastāvot ārkārtas klimatiskajai situācijai, šāda konkretizēšana ir iespējama, jo iestrādāšanas zemē aizliegums ir nosakāms, pamatojoties uz objektīviem klimatiskiem kritērijiem. Ja, balstoties uz statistiskajiem datiem par laiku, ir noteikts aizlieguma tipveida laikposms, būtu iedomājams, piemēram, ka, ja kādā gadā veģetācijas process sākas īpaši agri, mēslojumu varētu iestrādāt zemē agrāk. Tomēr šādiem izņēmumu objektīvajiem kritērijiem jābūt izstrādātiem precīzāk, jo tikai šādi var nodrošināt, ka kompetentās iestādes ievēro Nitrātu direktīvas robežas.

Par trešo daļu

98. Turpretim izņēmumiem, kas balstīti uz īpašu uzņēmuma situāciju, Nitrātu direktīva neparedz nekādu pamatu. Tādēļ tie katrā ziņā ir nepieļaujami.

95. Visbeidzot, Komisija vēršas pret to, ka atbilstoši Lielhercogistes 2000. gada noteikumu 7. pantam gadījumā, ja rodas ārkārtas klimatiskās situācijas vai lauksaimniecības uzņēmumu skaroši ārkārtas notikumi, atbildīgais ministrs var noteikt izņēmumus no aizlieguma laikposmiem. Komisija pauž uzskatu, ka šim izņēmuma regulējumam būtu jābūt definētam precīzāk.

99. Arī šajā gadījumā Luksemburgas ar nokavējumu iesniegtie iebildumi nebūtu bijuši sekmīgi. It īpaši nozīmes nav tam, vai ar Komisijas izteikto priekšlikumu attiecībā uz izņēmumu formulējumu Nitrātu direktīvu

varētu transponēt labāk, nekā tas ticis izdarīts ar pastāvošajiem noteikumiem. Jautājums turpretim ir par to, vai pastāvošais regulējums par izņēmumiem ar direktīvu ir saderīgs. Tāpat arī nepietiek ar to, ka apstiprināt izņēmumus Luksemburgā var tikai kompetentās ministrijas. Šīs iestādes ir noteikti ļoti labi kvalificētas, bet vienīgi administratīvā prakse, kas pēc savas būtības ir brīvi grozāma pēc iestāžu gribas un nav pienācīgi publiskota, nav uzskatāma par tiesiski efektīvu EK līgumā noteikto pienākumu izpildi [55]. Turklāt Nitrātu direktīvas, kurā ir iekļauts komplicēts un tehnisks apkārtējās vides aizsardzības regulējums, gadījumā dalībvalstīm it īpaši ir jārūpējas, lai to izdotie direktīvas transponēšanai paredzētie noteikumi būtu skaidri un noteikti [56].

100. Tādējādi Lielhercogistes 2000. gada noteikumu 7. pantā paredzētais izņēmuma regulējums nav saderīgs ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu un III pielikuma 1. punkta 1) apakšpunktu.

4) Par otro iebildumu — mēslojuma noliktavu ietilpību

101. Ar otro iebildumu Komisija iebilst pret to, ka atbilstoši Lielhercogistes 2000. gada noteikumu 8. pantam pietiekamai šķidro kūtsmēslu uzglabāšanās ietilpībai jābūt tikai jaunām un atjaunotām iekārtām. Uz iekārtām, kas paliek negrozītas, šis pienākums neattiecas.

102. Saskaņā ar II pielikuma A punkta 5) apakšpunktu labas lauksaimniecības prakses kodeksā ir jābūt noteikumiem, ciktāl tie ir nozīmīgi, par kūtsmēslu glabātuvju ietilpību un konstrukciju, it īpaši pasākumiem, kas paredzēti, lai novērstu ūdens piesārņojumu, kas rodas, ja šķidrumi, kas satur kūtsmēslus, un notekūdeņi no tādiem augu izcelsmes materiāliem kā, piemēram, skābbarība izplūst un iesūcas gruntsūdeņos un virszemes ūdeņos.

103. Saskaņā ar III pielikuma 1. punkta 2) apakšpunktu rīcības programmas iekļauj noteikumus par kūtsmēslu glabātuvju ietilpību. Šai ietilpībai ir jāpārsniedz ietilpība, kas vajadzīga glabāšanai visilgāko laiku no periodiem, kad ir aizliegta mēslojuma iestrādāšana lauksaimniecības zemē īpaši jutīgajā zonā, ja vien kompetentajai iestādei nevar pierādīt, ka kūtsmēslu daudzums, kas pārsniedz faktisko glabātuves ietilpību, tiks aizvākts tā, ka netiek kaitēts videi.

55 — 1980. gada 6. maija spriedums lietā 102/79 Komisija/Beļģija (*Recueil*, 1473. lpp., 11. punkts), 2003. gada 20. novembra spriedums lietā C-296/01 Komisija/Francija (*Recueil*, I-13909. lpp., 54. punkts), 2007. gada 12. jūlija spriedums lietā C-507/04 Komisija/Austrija (Krājums, I-5939. lpp., 162. punkts) un 2007. gada 13. decembra spriedums lietā C-465/05 Komisija/Itālija (Krājums, I-11091. lpp., 65. punkts).

56 — Attiecībā uz Direktīvu 92/43 skat. 2005. gada 20. oktobra spriedumu lietā C-6/04 Komisija/Apvienotā Karaliste (Krājums, I-9017. lpp., 26. punkts).

104. Labas saimnieciskās prakses prasību, ciktāl tās attiecas uz noliktavu glabātuvju celtniecības veidu, piemērošana III pielikumu papildina. Attiecībā uz ar šo iebildumu apstrīdēto noliktavu ietilpību nozīmīgs turpretim ir tikai III pielikuma 1. punkta 2) apakšpunkts.

105. Saskaņā ar nitrātu direktīvas 2. panta g) punktu jēdziens "kūtsmēsli" attiecas uz visiem dzīvnieku ekskrementiem un līdz ar to arī šķidriem kūtsmēsliem. Tādēļ attiecībā uz šķidriem kūtsmēsliem jābūt pietiekamai noliktavu ietilpībai.

106. Nitrātu direktīvā nav paredzēti izņēmumi attiecībā uz esošām neatjaunotām iekārtām. Vienīgais pieļaujamais izņēmums ir pierādījums par radušās organiskā mēslojuma aizvākšanu veidā, kas nekaitē videi [57]. Tomēr Lielhercogistes noteikumu 8. pantā šāds nosacījums nav paredzēts.

107. Pretēji novēloti paustajai Luksemburgas izpratnei, izņēmuma piemērošana attiecībā uz pastāvošajiem uzņēmumiem tāpat nebūtu pamatota. Ja tiem nav nedz pietiekamas noliktavu ietilpības, nedz arī tie var nodrošināt aizvākšanu veidā, kas nekaitē videi, tie ir spiesti radušos organisko mēslojumu iestrādāt zemē neatbilstošā laikposmā. Līdz ar to tas neizbēgami piesārņotu apkārtējo vidi, kas Nitrātu direktīvai būtu jānovērš.

108. Turklāt Tiesa jau ir konstatējusi, ka Nitrātu direktīvas prasības un līdz ar to noteikumi par pietiekamu noliktavu ietilpību ir saderīgi ar samērīguma principu, izraisītāja [atbildības] principu un pamattiesību uz īpašumu principu [58].

109. Tādēļ Lielhercogistes 2000. gada noteikumu 8. pants nav saderīgs ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu un III pielikuma 1. punkta 2) apakšpunktu.

5) Par trešo iebildumu — mēslojuma iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs

110. Ar trešo iebildumu Komisija norāda argumentus — kuri netiek apstrīdēti — pret to, ka Lielhercogistes 2000. gada noteikumu 6. panta A daļas 6. punktā paredzētās Luksemburgas normas par mēslojuma iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs neiekļauj ķīmiskos mēslošanas līdzekļus.

57 — Iepriekš 51. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Nīderlande, 47. punkts.

58 — 1999. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-293/97 *Standley* u.c. (*Recueil*, I-2603. lpp., 46.–57. punkts).

111. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas II pielikuma A punkta 2) apakšpunktu labas lauksaimniecības prakses kodeksam ir jāietver noteikumi, ciktāl tie ir nozīmīgi, par mēslojuma iestrādāšanu lauksaimniecības zemē stāvās nogāzēs. Šādi noteikumi ir vajadzīgi it īpaši Luksemburgas gadījumā [59]. Izņēmums attiecībā uz ķīmiskajiem mēslošanas līdzekļiem nav paredzēts [60].

112. Tādēļ, neparedzot regulējumu par ķīmisko mēslošanas līdzekļu iestrādāšanu zemē stāvās nogāzēs, Luksemburga ir pārkāpusi Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta a) apakšpunktu un II pielikuma A punkta 2) apakšpunktu.

6) Par ceturto iebildumu — iestrādāšanas zemē paņēmieniem

113. Ar ceturto iebildumu Komisija norāda, ka Luksemburga nav pieņēmusi noteikumus par iestrādāšanas zemē paņēmieniem, it īpaši attiecībā uz vienmērīgu un viendabīgu iestrādāšanu.

114. Nitrātu direktīvas II pielikuma A punkta 6) apakšpunktā ir paredzēts, ka labas lauksaimniecības prakses kodeksam ir jāietver noteikumi, ciktāl tie ir nozīmīgi, par ķīmisko mēslošanas līdzekļu un kūtsmēslu iestrādāšanas lauksaimniecības zemē metodēm, it īpaši tās līmeni un viendabīgumu, kas ļauj uzturēt barības vielu novadīšanu ūdenī pieņemamā līmenī.

115. Tā kā šādu noteikumu Luksemburgā nav, ir jākonstatē šīs normas pārkāpums.

116. Ar nokavējumu iesniegtie Luksemburgas argumenti šajā konstatējumā neko nebūtu mainījuši. Tas, vai, ņemot vērā Luksemburgas lauksaimniecības tehnisko stāvokli, noteikumi par iestrādāšanas zemē paņēmieniem šķiet vai nešķiet vajadzīgi, negroza pienākumu pienācīgi un pilnībā transponēt direktīvu.

V — Tiesāšanās izdevumi

117. Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, tas ir, Luksemburgai, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Luksemburgai spriedums ir pilnībā nelabvēlīgs, jāpiespriež Luksemburgai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

59 — Iepriekš 3. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Luksemburga, 33. punkts.

60 — Iepriekš 51. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Nīderlande, 134. punkts.

VI — Secinājumi

118. Ievērojot iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai spriest šādi:

1) neveicot visus nepieciešamos pasākumus, lai izpildītu Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, 5. panta 4. punktu, to aplūkojot kopsakarā ar II pielikuma A punkta 2) un 6) apakšpunktu, kā arī III pielikuma 1. punkta 1) un 2) apakšpunktu, Luksemburgas Lielhercogiste nav izpildījusi šajā direktīvā paredzētos pienākumus;

2) Luksemburga atlīdzina tiesāšanās izdevumus.